

PAWEŁ RABCZYŃSKI

KOŚCIÓŁ POLSKOKATOLICKI W RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ.
PERSPEKTYWA HISTORYCZNA, TEOLOGICZNA
I EKUMENICZNA

THE POLISH-CATHOLIC CHURCH IN THE REPUBLIC OF POLAND.
A HISTORICAL, THEOLOGICAL AND ECUMENICAL PERSPECTIVE

Abstract. The purpose of this paper is to present synthetically the Polish-Catholic Church (PCC) from a historical, theological and ecumenical perspective. The primary sources for the study are historical and theological studies concerning the PCC and published materials from the work of Roman Catholic and Polish Catholic teams, which are the fruit of the ecumenical dialogue. The historical-synthetic method will be used to explicate the title issue. In today's world, marked by antagonism and division, the call for reconciliation and visible unity among all followers of Jesus Christ is particularly timely. Actions for the unity of Churches and Ecclesial Communities affect the credibility of Christianity. Since 1998, the PCC has been engaged in an official ecumenical dialogue with the Roman Catholic Church in Poland. The fruit of the dialogue is the abandonment of mutual prejudices, getting to know each other better, and clarifying doctrinal and juridical differences. The PCC emerged from the mission diocese of the Polish National Catholic Church in the United States of America and Canada (PNCC) in 1951. It is autonomous and organisationally independent. It remains in unity of faith and morals with the parent PNCC. It has a synodal-episcopal system. The PCC is a member of the Union of Utrecht of the Old Catholic Churches, the World Council of Churches, the Conference of European Churches and a co-founding member of the Polish Ecumenical Council.

Keywords: Polish-Catholic Church in the Republic of Poland; Roman Catholic Church; ecumenical dialogue.

Ks. dr hab. PAWEŁ RABCZYŃSKI, prof. UWM – prezbiter archidiecezji warmińskiej, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, Wydział Teologii, Katedra Teologii Fundamentalnej, Dogmatycznej i Nauk Biblijnych; adres do korespondencji: ul. Kard. St. Hozjusza 15, 10-900 Olsztyn; e-mail: pawel.rabczynski@uwm.edu.pl; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8732-7019>.

Artykuły są objęte licencją Creative Commons Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 4.0 Międzynarodowe (CC BY-NC-ND 4.0)

WSTĘP

Ekumenizm to dążenie do jedności podzielonych wyznawców Jezusa Chrystusa, którzy w większości przynależą do różnych Kościołów i Wspólnot eklezjalnych. Temu celowi służy działalność na rzecz pojednania chrześcijan, dialog różnych wyznań, próba wzajemnego zrozumienia, postawa pełna tolerancji i szacunku wobec bliźnich oraz ich tradycji religijnych¹. W dzisiejszym świecie naznaczonym niesprawiedliwością, egoizmem i agresją, brakiem solidarności i miłości, podziałami i konfliktami (ze zbrojnymi włącznie), szczególnie aktualne jest wezwanie do widzialnej jedności uczniów Chrystusa, która bezpośrednio wpływa na wiarygodność chrześcijaństwa i wzmacnia świadectwo wiary wyznawanej, praktykowanej, celebrowanej i przekazywanej.

We współczesnej refleksji teologicznej, której konstytutywnym elementem jest wymiar ekumeniczny, na czoło wysuwa się kategoria wiary poszukującej porozumienia w dialogu – *fides quarens dialogum*. Pojednanie i zjednoczenie wyznawców Chrystusa nie jest możliwe bez wkroczenia na drogę ekumenicznej otwartości, której narzędziem jest dialog duchowy, praktyczny, ale także instytucjonalny, teologiczny Kościołów i Wspólnot eklezjalnych. Proces zbliżania się do siebie podzielonych uczniów Zbawiciela wymaga najpierw wyzbycia się wzajemnych uprzedzeń, poznania partnerów dialogu i odkrycia wartości w różnorodności denominacji chrześcijańskich².

Celem niniejszego artykułu jest syntetyczne przedstawienie Kościoła Polskokatolickiego w RP z perspektywy historycznej, teologicznej i ekumenicznej. Realizacji tego zamierzenia posłuży najpierw ukazanie genezy, rozwoju i zwierzchników tej Wspólnoty eklezjalnej. Następnie zostanie opisana jej struktura i doktryna. Całość zostanie zamknięta dociekaniem dotyczącym prowadzonego przez polskokatolików dialogu ekumenicznego z Kościołem Rzymskokatolickim w Polsce. Podstawowym źródłem opracowania są studia historyczne i teologiczne dotyczące Kościoła Polskokatolickiego oraz opublikowane materiały z prac zespołów rzymskokatolickiego i polskokatolickiego, będące owocem prowadzonego dialogu ekumenicznego. Eksplikacji tytułowej problematyki posłuży metoda historyczno-syntetyczna, stosowana w eklezjologii fundamentalnej. Taki wybór metody podyktowany został przedmiotem badań, którym jest bogata rzeczywistość kościelna, należąca do porządku naturalnego (nauki historyczne) i nadprzyrodzonego (nauki teologiczne).

¹ „Ekumenizm to...”, Polska Rada Ekumeniczna, dostęp 03.12.2023, <https://ekumenia.pl/>.

² Waclaw Hryniewicz, „Dialog jako podstawowa kategoria wiary”, w: *O ekumenizmie w Roku Wiary. Księga pamiątkowa z okazji jubileuszu 30-lecia Instytutu Ekumenicznego KUL*, red. Przemysław Kantyka, Piotr Kopiec i Marcin Składanowski (Lublin: Wydawnictwo KUL, 2013), 51-61.

POWSTANIE, ROZWÓJ I ZWIERZCHNICY KOŚCIOŁA

Kościół Polskokatolicki w Rzeczypospolitej Polskiej wyłonił się z diecezji misyjnej Polskiego Narodowego Kościoła Katolickiego w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej i Kanadzie (PNKK)³. Pod naciskiem władz komunistycznych ogólnopolski zjazd duchowieństwa PNKK pod przewodnictwem ks. Adama Jurgielewicza w dniu 15 lutego 1951 r. zdecydował o odłączeniu polskiej diecezji misyjnej PNKK od Kościoła macierzystego. 25 maja tr. Tymczasowe Kolegium Rządzące PNKK w Polsce zostało przemianowane na trzynastoosobową Radę Kościoła. Powołano kurię biskupią ze stałą siedzibą w Warszawie i wikariusza generalnego z uprawnieniami biskupa ordynariusza w osobie ówczesnego proboszcza parafii stołecznej przy ul. Szwoleżerów 4 – ks. Juliana Pękałi (1904-1977). Rada Kościoła, na posiedzeniu 13 i 14 września 1951 r., postanowiła o przyjęciu nazwy Kościół Polskokatolicki. W ten sposób nastąpiła autokefalizacja PNKK w Polsce. Wspomnianym wydarzeniom towarzyszyły liczne represje ze strony władz stalinowskich. Warto wspomnieć, że już na początku 1951 r. aresztowano bpa Józefa Padewskiego (1894-1951), biskupa polskiej diecezji misyjnej PNKK, który został poddany torturom i ostatecznie zamordowany 9 (lub 10) maja 1951 r. w areszcie śledczym Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego w Warszawie przy ul. Rakowieckiej 37. W środowisku polskokatolików uważany jest powszechnie za męczennika⁴.

Na II Ogólnopolskim Zjeździe Duchowieństwa, który odbył się w Warszawie 24 lipca 1952 r., uchwalono prawo kościelne i aneks w sprawie „kolegialnego zarządu całym Kościołem”, a także wybrano dwóch biskupów elektorów: ks. Eugeniusza Kriegelewicza (1916-1990) i ks. Juliana Pękałę. Podjęte decyzje zostały następnie zaakceptowane przez trwający od 8 do 11 grudnia Ogólnopolski Synod

³ Andrzej Hałas i Bogusław Wołyński, „Polski Narodowy Katolicki Kościół”, w: *Ku chrześcijaństwu jutra: Wprowadzenie do ekumenizmu*, red. Wacław Hryniewicz, Jan Sergiusz Gajek i Stanisław Józef Koza (Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL, 1996), 222-234; Wiktor Wysoczański, „Kościół Polskokatolicki”, w: *Ku chrześcijaństwu jutra*, 234-245; Wiktor Wysoczański, „Posłowie. Polskokatolicyzm”, w: Urs Küry, *Kościół Starokatolicki: Historia. Nauka. Dążenia*, tłum. i oprac. nauk. Wiktor Wysoczański (Warszawa: Chrześcijańska Akademia Teologiczna, 1996), 425-459; Bogdan Ferdek, „Biskupi Kościoła Polskokatolickiego – drzewo sukcesji”, w: *Sukcesja i urząd biskupa: Perspektywa polskokatolicka i rzymskokatolicka*, red. Paweł Rabczyński (Olsztyn: Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, 2018), 101-108.

⁴ Wysoczański, „Kościół Polskokatolicki”, 238-239; Konrad Białecki, *Kościół Narodowy w Polsce w latach 1944-1965* (Poznań: Wydawnictwo Poznańskie, 2003), 71-72; Borys Przedpełski, „Konsekracja Biskupów polskokatolickich w 1952 roku”, w: *Sukcesja i urząd biskupa*, 110-112.

w Warszawie. Podczas jego obrad potwierdzono jedność wiary i moralności z PNKK, przy zachowaniu pełnej niezależności administracyjno-jurysdykcyjnej⁵.

Jak już wspomniano, od 1951 r. zwierzchnikiem Kościoła Polskokatolickiego był ks. Julian Pękała. Został on wyświęcony na biskupa 11 września 1952 r. w katedrze polskokatolickiej Świętego Ducha w Warszawie wraz z ks. Eugeniuszem Kriegelewiczem. Głównym konsekratorem był bp Roman Próchniewski (1872-1954), zwierzchnik Starokatolickiego Kościoła Mariawitów, współkonsekratorami byli: bp Wacław Przysiecki (1878-1961), także mariawita, oraz bp Adam Jurgielewicz (1895-1959), biskup tytularny polskokatolików. Trzeba pamiętać, że te pierwsze święcenia w Kościele Polskokatolickim odbyły się w trudnym czasie stalinizmu w Polsce. Miały one dla młodej wspólnoty historyczne znaczenie. Uzyskała ona sukcesję apostołską, podkreśliła swą niezależność od władz PNKK i ustabilizowała swoje struktury⁶.

9 czerwca 1959 r. Rada Kościoła na zwierzchnika Kościoła Polskokatolickiego zaproponowała ks. Maksymiliana Rode (1911-1999). IV Synod Kościoła, który odbył się w Warszawie 16 i 17 czerwca tr., zaakceptował wybór. Elekt przyjął sakrę biskupią 5 lipca 1959 r. w starokatolickiej katedrze św. Gertrudy w Utrechcie z rąk biskupów: pierwszego biskupa PNKK Leona Grochowskiego (1886-1969), arcybiskupa Utrechtu Andreasa Rinkela (1889-1979) i biskupa Berna Kościoła Chrześcijańskokatolickiego Ursa Kuryego (1901-1976). W ten sposób nowo konsekrowany biskup został członkiem Międzynarodowej Konferencji Biskupów Starokatolickich, a Kościół Polskokatolicki stał się pełnoprawnym członkiem Unii Utrechckiej⁷. Wspomniany IV Synod Kościoła uchwalił Kodeks Prawa Kościoła Polskokatolickiego, który został poprawiony 3 grudnia 1959 r. przez Komisję Kodyfikacyjną. Na mocy Kodeksu, za zgodą Rady Kościoła i władz państwowych, bp Rode dokonał podziału administracyjnego Kościoła na diecezje i dekanaty. 23 marca 1961 r. erygował diecezję warszawską i diecezję wrocławską, a 13 września tr. – diecezję krakowską. Biskup Maksymilian Rode przyjął tytuł Prymasa Kościoła Polskokatolickiego w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej. Podczas jego rządów podjęto intensywną działalność misyjną, wydawniczą i naukową w ramach Sekcji Teologii Starokatolickiej Chrześcijańskiej Akademii

---

⁵ Edward Bałakier, „Kościół Polskokatolicki”, *Życie Chrześcijańskie w Polsce* 11-12 (1986): 74; Wysoczański, „Posłowie. Polskokatolicyzm”, 455; Przedpeński, „Konsekracja Biskupów polskokatolickich w 1952 roku”, 112-113.

⁶ Przedpeński, „Konsekracja Biskupów polskokatolickich w 1952 roku”, 109-120.

⁷ Sławomir Pawłowski, „Kościół starokatolickie w Polsce: Panorama związków wyznaniowych”, w: *Biskup – Eucharystia – Ekumenizm: Perspektywa polskokatolicka i rzymskokatolicka*, red. Paweł Rabczyński i Piotr Towarek (Pelplin: Wydawnictwo Bernardinum, 2023), 194.

Teologicznej w Warszawie (ChAT). Powstało wiele nowych parafii, reaktywowano Wyższe Seminarium Duchowne (23 stycznia 1960)⁸.

Po uzgodnieniu z władzami wyznaniowymi PRL, 29 października 1965 r. Rada Kościoła podczas nadzwyczajnej sesji usunęła z urzędu bpa Rode. Stanowisko zwierzchnika ponownie objął bp Julian Pękala, który piastował je do 1975 r. V Ogólnopolski Synod Kościoła, obradujący 5 lipca 1966 r. w Warszawie, zaakceptował zmianę oraz powołanie nowych członków prezydium Rady. Wybrano także dwóch nowych biskupów: ks. Tadeusza Majewskiego (1926-2002) na ordynariusza diecezji warszawskiej i ks. Franciszka Koca (1913-1983) na rządcę diecezji wrocławskiej. Administratorem diecezji krakowskiej został ks. Benedykt Sęk (1932-1978). Ponadto Synod uchwalił *Podstawowe Prawo Kościoła Polskokatolickiego w PRL*, zatwierdzone decyzją dyrektora Urzędu ds. Wyznań z dnia 6 grudnia 1966 r.⁹

Podczas VI Synodu Ogólnopolskiego, który odbył się 15 maja 1975 r. we Wrocławiu, urząd zwierzchnika Kościoła powierzono ordynariuszowi warszawskiemu bp. Tadeuszowi Majewskiemu, który piastował go do 1995 r. 12 grudnia 1986 r. Rada Synodalna nadała mu tytuł Pierwszego Biskupa Kościoła Polskokatolickiego. Z tego nazewnictwa zrezygnowano po wyborze kolejnego zwierzchnika – bpa Wiktora Wysoczańskiego (1939-2023), co dokonało się na Synodzie Ogólnopolskim 27 czerwca 1995 r. Na tymże zgromadzeniu uchwalono nowe *Prawo Wewnętrznego Kościoła Polskokatolickiego*¹⁰ (nowelizowane następnie na synodach ogólnopolskich 30 czerwca 1998, 20 czerwca 2003 i 18 czerwca 2008 r.). 30 czerwca 1995 r. sejm przyjął ustawę o stosunku Państwa do Kościoła Polskokatolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej¹¹.

Konsekracja biskupia Wysoczańskiego miała miejsce 5 czerwca 1983 r. w polskokatolickiej katedrze Świętego Ducha w Warszawie. Głównym konsekratorem był emerytowany starokatolicki arcybiskup Utrechtu Marinus Kok (1916-1999), a współkonsekratorami – bp Maksymilian Rode, bp Tadeusz Majewski i bp Jerzy Szotmiller (1933-2011). Od 1987 r. bp Wysoczański był koadiutorem diecezji warszawskiej, a od 1995 r. jej ordynariuszem. Piastował także urząd proboszcza misyjnej parafii polskokatolickiej Świętych Apostołów Piotra i Pawła w Konstancinie-Jeziornie. Był profesorem nauk teologicznych, doktorem *honoris causa* Uniwersytetu w Bernie (1999). W latach 1990-1996 i 2002-2008 pełnił funkcję rektora Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej w Warszawie, gdzie

⁸ Wysoczański, „Kościół Polskokatolicki”, 239-240.

⁹ Tamże, 240-241.

¹⁰ Tamże, 241; Wysoczański, „Posłowie. Polskokatolicyzm”, 457-458.

¹¹ „Dz. U. 2023 poz. 51”, dostęp 19.12.2023, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20230000051/O/D20230051.pdf>; Wysoczański, „Posłowie. Polskokatolicyzm”, 459.

do śmierci (27 kwietnia 2023) kierował Sekcją Teologii Starokatolickiej. Był także wiceprezesem Polskiej Rady Ekumenicznej, członkiem Komisji Wspólnej Przedstawicieli Rządu RP i Polskiej Rady Ekumenicznej, współprzewodniczącym Zespołu ds. Dialogu Ekumenicznego między Kościołem Polskokatolickim i Kościołem Rzymskokatolickim w Polsce¹². Uroczystości pogrzebowe bpa Wysoczańskiego odbyły się 9 maja 2023 r. w katedrze Kościoła Polskokatolickiego przy ul. Szwoleżerów 2 w Warszawie. Ciało zmarłego zostało złożone w kwaterze polskokatolickiej na Cmentarzu Wojskowym na Powązkach w Warszawie.

13 czerwca 2023 r. w Konstancinie-Jeziornie Ogólnopolski Synod Kościoła Polskokatolickiego dokonał wyboru nowego zwierzchnika i biskupów wakujących diecezji. Decyzja Synodu podjęta została w nadzwyczajnych okolicznościach, gdyż po śmierci bpa Wysoczańskiego Kościół Polskokatolicki pozostał bez własnej hierarchii. Zdaniem Redakcji portalu ekumenizm.pl, wybór aż czterech biskupów równocześnie był bez precedensu i pokazał chęć „zabezpieczenia się” Kościoła, a konkretnie uniknięcia sytuacji kanonicznego osierocenia. Podczas minionych synodów nie udało się wybrać biskupa, co skutkowało tym, że dwie diecezje – wrocławska oraz krakowsko-częstochowska pozostawały przez ponad dwadzieścia lat nieobsadzone (zarządzane przez administratorów w randze infułata)¹³.

Zwierzchnikiem Kościoła Polskokatolickiego, przewodniczącym Rady Synodalnej oraz ordynariuszem diecezji warszawskiej został ks. infułat dr Andrzej Gontarek; ordynariuszem diecezji krakowsko-częstochowskiej – ks. infułat Antoni Norman (jej dotychczasowy administrator); ordynariuszem diecezji wrocławskiej – ks. infułat Stanisław Bosy (jej dotychczasowy administrator); biskupem pomocniczym diecezji warszawskiej – ks. Henryk Dąbrowski.

Na synodzie byli obecni zaproszeni goście: abp Bernd Theodoor Wallet – przewodniczący Międzynarodowej Konferencji Biskupów Unii Utrechckiej, bp Jarosław Rafałko – ordynariusz diecezji zachodniej PNKK (zmarł miesiąc później), bp Paweł Sobiechowski – ordynariusz diecezji wschodniej PNKK, bp Adrian Put – nowy przewodniczący Zespołu Konferencji Episkopatu Polski ds. Dialogu ze Wspólnotą Kościelną Polskokatolicką, biskup pomocniczy diecezji zielonogórsko-gorzowskiej.

Nowy zwierzchnik Kościoła Polskokatolickiego, bp Andrzej Gontarek urodził się w 1970 r. Studiował w Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej w Warszawie

¹² „Zmarł biskup Wiktor Wysoczański”, dostęp 03.12.2023, <https://www.ekai.pl/zmarl-biskup-wiktor-wysoczanski/>; „Bp Wysoczański nie żyje”, dostęp 03.12.2023, <https://ekumenia.pl/aktualnosc/bp-wysoczanski-nie-zyje/>.

¹³ „Kościół Polskokatolicki wybrał czterech biskupów. Ks. dr Andrzej Gontarek nowym zwierzchnikiem polskokatolików”, dostęp 03.12.2023, www.ekumenizm.pl/koscioly/katolickie/kosciol-polskokatolicki-wybral-czterech-biskupow-ks-dr-andrzej-gontarek-nowym-zwierzchnikiem-polskokatolikow/.

i na Chrześcijańskokatolickim Wydziale Teologii Uniwersytetu w Bernie. W 2021 r. obronił w ChAT pracę doktorską na temat *Eklezjotwórczy charakter Eucharystii w świetle teologii starokatolickiej*. Jest proboszczem parafii polskokatolickiej Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Lublinie. Był wikariuszem biskupim i sekretarzem Rady Synodalnej. Po śmierci bpa Wysoczańskiego pełnił obowiązki zwierzchnika Kościoła, przewodniczącego Rady Synodalnej i ordynariusza diecezji warszawskiej. Angażował się również w prace Unii Utrechckiej. Jest profesorem uczelnianym ChAT, kierownikiem Sekcji Teologii Starokatolickiej oraz przewodniczącym Lubelskiego Oddziału Polskiej Rady Ekumenicznej. Jest żonaty, ma dwie córki¹⁴.

9 września 2023 r. we wrocławskiej katedrze polskokatolickiej pw. św. Marii Magdaleny odbyła się uroczystość udzielenia sakry biskupiej nowo wybranym biskupom. Głównym konsekratorem był bp Dirk Jan Schoon – biskup Haarlemu Kościoła Starokatolickiego w Holandii, współkonsekratorami byli: bp Pavel Benedikt Stransky – zwierzchnik Kościoła Starokatolickiego w Republice Czeskiej i bp John Ekemezie Okoro – zwierzchnik Kościoła Starokatolickiego w Austrii. W uroczystości wzięli także udział: bp Michał M. Ludwik Jabłoński (Kościół Starokatolicki Mariawitów), abp Jerzy (Kościół Prawosławny), bp Semko Koroza (Kościół Ewangelicko-Reformowany), ks. superintendent Jan Ostryk (Kościół Ewangelicko-Metodystyczny), bp Adrian Put (Kościół Rzymskokatolicki), bp Jerzy Samiec (Kościół Ewangelicko-Augsburski), abp Bernd Wallet (zwierzchnik diecezji Utrechtu i Kościoła Starokatolickiego w Holandii oraz przewodniczący Unii Utrechckiej) oraz Iga Zalisz (dyrektor Towarzystwa Biblijnego w Polsce)¹⁵.

STRUKTURA I DOKTRYNA KOŚCIELNA

Kościół Polskokatolicki w Rzeczypospolitej Polskiej jest członkiem Unii Utrechckiej Kościołów Starokatolickich, Światowej Rady Kościołów, Konferencji Kościołów Europejskich oraz członkiem-współzałożycielem Polskiej Rady Ekumenicznej. Organem prasowym Kościoła jest miesięcznik „Rodzina”; przy Kościele działa również Społeczne Towarzystwo Polskich Katolików. Kościół Polskokatolicki administracyjnie dzieli się na trzy diecezje: warszawską, krakowsko-częstochowską i wrocławską. Jako samodzielny i niezależny organizacyjnie,

¹⁴ „Andrzej Gontarek nowym biskupem Kościoła Polskokatolickiego”, dostęp 03.12.2023, <https://ekumenia.pl/aktualnosc/andrzej-gontarek-nowym-biskupem-kosciola-polskokatolickiego/>.

¹⁵ „Konsekracja biskupów Kościoła Polskokatolickiego”, dostęp 02.12.2023, <https://ekumenia.pl/aktualnosc/konsekracja-biskupow-kosciola-polskokatolickiego/>.

pozostaje w jedności wiary i moralności z macierzystym Polskim Narodowym Kościołem Katolickim w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej i Kanadzie¹⁶. Elementami łączącymi są przede wszystkim wspólna linia sukcesji apostołskiej oraz więzy narodowe i ciągłość historyczna¹⁷.

W 2022 r. Kościół Polskokatolicki w RP liczył 18.140 wiernych (w tym 67 duchownych) należących do 72 parafii¹⁸. Według danych ze Spisu Powszechnego opublikowanych w 2023 r., Kościół Polskokatolicki liczy 6942 członków¹⁹.

Kościół Polskokatolicki w RP posiada swoje godło. W centrum znajduje się rozłożona księga Pisma Świętego, wsparta o krzyż i palmę, na tle promieniującej tarczy słonecznej z napisem „Prawdą, Pracą, Walką”. Krzyż jest znakiem zbawienia i ofiary Jezusa Chrystusa; palma symbolizuje pokój i sprawiedliwość oraz przypomina, że ludzie mają żyć według zasad nauki Chrystusa; słońce i promienie są symbolem religijnej wolności, żarliwości i gorliwości w służbie Bożej oraz w wyznawaniu wiary. Wypisane na godle słowa: „Prawdą, Pracą, Walką” przypominają, że naukę Jezusa Chrystusa należy wypełniać w życiu przez głoszenie prawdy i zgodne z nią życie. Chrześcijanin ma rzetelnie pracować tak dla chwały Bożej, jak i dla pożytku osobistego, swojej rodziny, Narodu i Ojczyzny. Powinien także podejmować walkę z wszelkim złem i grzechem. Hymnem Kościoła jest pieśń: *Tyle lat, my, Ci o Panie*²⁰.

Kościół Polskokatolicki posiada ustrój synodalno-episkopalny. Synodalność nie sprzeciwia się tu hierarchiczności związanej z władzą święceń. Najwyższą władzą zwierzchnią i prawodawczą w Kościele jest Synod Ogólnopolski, zwoływany co pięć lat. W jego skład wchodzi duchowni i świeccy, którzy jako delegaci synodalni mają równe prawa. Organami wykonawczymi są Rada Synodalna i Zwierzchnik Kościoła. W czasie międzysynodalnym Kościołem kieruje Rada Synodalna (Rada Kościoła) oraz Kolegium Biskupów. Reprezentantem całej Wspólnoty eklezjalnej na zewnątrz jest Zwierzchnik Kościoła, który odpowiada także za koordynowanie jej działalności. Prawo wewnętrzne stanowi, że Zwierzchnik

---

¹⁶ Pawłowski, „Kościoły starokatolickie w Polsce”, 195; „Kościół Polskokatolicki w Rzeczypospolitej Polskiej”, dostęp 02.12.2023, https://pl.wikipedia.org/wiki/Ko%C5%9Bci%C3%B3%C5%82_Polskokatolicki_w_Rzeczypospolitej_Polskiej.

¹⁷ Andrzej Gontarek, „Synodalność w Prawie Wewnętrznym Kościoła Polskokatolickiego w RP”, w: *Synodalność: Perspektywa polskokatolicka i rzymskokatolicka*, red. Paweł Rabczyński (Pelplin: Wydawnictwo Bernardinum, 2020), 63.

¹⁸ Dominik Rozkrut, red., *Mały Rocznik Statystyczny Polski* (Warszawa: Główny Urząd Statystyczny, 2023), 117-118.

¹⁹ „Tablice z ostatecznymi danymi w zakresie przynależności narodowo-etnicznej, języka używanego w domu oraz przynależności do wyznania religijnego”, Główny Urząd Statystyczny, dostęp 28.09.2023, www.stat.gov.pl.

²⁰ *Kościół Polskokatolicki w RP* (Warszawa: Parafia Świętego Ducha, 2003).

Kościół jest Pierwszym Biskupem, duchownym liderem Kościoła i wszystkich ordynowanych; przewodniczącym Rady Synodalnej. Jego zadaniem jest troska o zachowanie katolickich prawd wiary i moralności oraz jedności i porządku wewnętrznego w Kościele. Sprawuje on nadzór nad wychowaniem i kształceniem duchowieństwa. Ponadto jest ordynariuszem diecezji warszawskiej Kościoła i z tego tytułu ma na jej terenie prawa i obowiązki przewidziane dla ordynariusza diecezji. Wykonawczą władzę jurysdykcyjną, w granicach powierzonych im diecezji, mają biskupi ordynariusze lub ustanowieni administratorzy diecezji. Władzę sądowniczą sprawuje w pierwszej instancji Sąd Biskupi, natomiast w drugiej – Rada Synodalna²¹.

Kościół Polskokatolicki, będąc członkiem Unii Utrechckiej, przyjmuje jako obowiązującą *Deklarację Utrechcką Biskupów Starokatolickich* z 24 września 1889 r., a także późniejsze oświadczenia Międzynarodowej Konferencji Biskupów Starokatolickich²². Jak pozostałe wspólnoty starokatolickie, zachowuje „wiarę starego Kościoła, tak jak wyrażona ona została w ekumenicznych Symbolach i w powszechnie uznanych dogmatycznych orzeczeniach soborów ekumenicznych nie podzielonego Kościoła pierwszego tysiąclecia”²³. W swej eklezjologii podkreśla znaczenie episkopatu i sukcesji apostoelskiej. Odrzuca orzeczenie dogmatyczne I Soboru Watykańskiego z 1870 r. o nieomyślności i uniwersalnej jurysdykcji Biskupa Rzymu. Uznaje przy tym honorowy prymat papieski jako *primus inter pares*. Nie przyjmuje dogmatów maryjnych: o Niepokalanym Poczęciu (8 grudnia 1854) i o Wniebowzięciu Maryi (1 listopada 1950). W ramach staro-chrześcijańskiego depozytu wiary uznaje siedem sakramentów świętych. Szczególnym szacunkiem otacza Sakrament Ołtarza – Eucharystię²⁴. Praktykuje dwie formy spowiedzi: indywidualną (uszną w konfesjonale) oraz ogólną (sprawowaną bądź jako odrębny obrzęd przed ołtarzem, bądź w połączeniu z Mszą św. w części zwanej Spowiedzią Powszechną). Forma indywidualna obowiązuje dzieci i młodzież do osiemnastego roku życia. Jest ona także zalecana dorosłym. W Kościele Polskokatolickim, podobnie jak w PNKK, święcenia udzielane są wyłącznie mężczyznom. Nie błogosławi się związków jedнопłciowych. Duchowni nie są

²¹ Wysoczański, „Posłowie. Polskokatolicyzm”, s. 458; Borys Przedpełski, „Zasada synodalności w Kościele Polskokatolickim”, w: *Synodalność*, 47-61; Gontarek, „Synodalność w Prawie Wewnętrznym Kościoła Polskokatolickiego w RP”, 64-70.

²² Wysoczański, „Kościół Polskokatolicki”, 241.

²³ Cytat z *Deklaracji Utrechckiej* za: Wiktor Wysoczański, *Polski nurt starokatolicyzmu* (Warszawa: Odrodzenie, 1977), 169-170.

²⁴ Andrzej Gontarek, „Eucharystia w aspekcie relacji eklezjotwórczych w świetle teologii starokatolickiej”, w: *Biskup – Eucharystia – Ekumenizm*, 28-67.

zobowiązani do zachowania celibatu. Liturgia, zawsze sprawowana w języku polskim, jest zbliżona do liturgii Kościoła Rzymskokatolickiego²⁵.

DIALOG EKUMENICZNY

Kościół Polskokatolicki w RP jest głęboko zaangażowany w dialog ekumeniczny na forum międzynarodowym i krajowym. Jak już wspomniano, omawiana wspólnota eklezjalna jest członkiem Światowej Rady Kościołów i Konferencji Kościołów Europejskich. Duchowni polskokatolicy są współzałożycielami Polskiej Rady Ekumenicznej i podejmują różnorakie działania na jej niwie. Wspólnota polskokatolicka aktywnie uczestniczy w wydarzeniach Tygodnia Modlitw o Jedność Chrześcijan²⁶.

Ze względu na genezę Kościoła Polskokatolickiego i jego teraźniejszość szczególne znaczenia mają dla niego relacje z Kościołem Rzymskokatolickim w Polsce. Z inicjatywą dwustronnego dialogu ekumenicznego wystąpił zwierzchnik polskokatolików, bp Wiktor Wysoczański. W nawiązaniu kontaktu z przewodniczącym Konferencji Episkopatu Polski kardynałem Józefem Glempem pośredniczył rzymskokatolicki biskup opolski Alfons Nossol (1932-), ówczesny przewodniczący Rady ds. Ekumenizmu KEP, i starokatolicki biskup Berna Hans Gerny (1937-2021). 31 stycznia 1997 r. bp Wysoczański spotkał się z kardynałem Glempem, który następnie przedłożył projekt nawiązania oficjalnych relacji pomiędzy Kościołami na 272. Zebraniu Plenarnym KEP 27 listopada tr. Po stosownej akceptacji wspomnianego gremium Kościoły powołały trzyosobowe zespoły na pięcioletnią kadencję (oficjalna nazwa zespołu powołanego przez KEP: Zespół ds. Dialogu ze Wspólnotą Kościelną Polskokatolicką KEP). Na ich czele stanęli: bp Wiktor Wysoczański i bp Jacek Jezierski, ówczesny biskup pomocniczy archidiecezji warmińskiej, obecnie – biskup elbląski, przewodniczący Rady ds. Ekumenizmu KEP oraz Zespołu ds. Kontaktów z Polską Radą Ekumeniczną.

²⁵ Edward Bałakier, *Sakramentologia starokatolicka* (Warszawa: Wydawnictwo Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej, 1990); Wysoczański, „Kościół Polskokatolicki”, 242-243; Pawłowski, „Kościół starokatolickie w Polsce”, 195.

²⁶ Edward Bałakier, „Ekumenizm Polskiego Narodowego Kościoła w USA i ekumenizm Kościoła Polskokatolickiego w Polsce”, *Posłannictwo* 3-4 (1987): 35-44; Andrzej Gontarek, „Kościół Rzymskokatolicki i Kościół Polskokatolicki w dialogu ekumenicznym w Polsce w latach 1998-2017”, w: *Lublin, Miasto zgody religijnej: Ekumenizm w historii, teologii, kulturze*, red. Sławomir Pawłowski i Sławomir Jacek Żurek (Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL, 2017), 283-289; Wiktor Wysoczański, „Dialog starokatolicko-prawosławny – jego przebieg i dotychczasowe wyniki”, *Posłannictwo* 3-4 (1986): 5-27; Szymon K. Wawrzyńczak, „Dialog ekumeniczny Kościoła Rzymskokatolickiego z Kościołem Polskokatolickim”, w: *Synodalność*, 191-215.

Pierwsze oficjalne spotkanie zespołów odbyło się 10 lutego 1998 r. w Konstancinie-Jeziornie w polskokatolickim Ośrodku Konferencyjnym im. biskupa Eduarda Herzoga. W pracach zespołów po stronie rzymskokatolickiej brał udział wykładowca PAT w Krakowie i Seraphicum w Rzymie, prof. dr hab. Zdzisław Józef Kijas OFMConv (1960-), oraz wykładowca UKSW w Warszawie i UWM w Olsztynie, ks. prof. dr hab. Edward Warchoł (1935-), natomiast po stronie polskokatolickiej w różnych okresach prac aż do chwili obecnej – kanclerz Kurii Biskupiej ks. infułat Ryszard Dąbrowski (1933-2018), oficjał Sądu Biskupiego ks. infułat dr Kazimierz Bonczar (1936-2016), prof. ChAT dr hab. Borys Przedpełski (1968-), wikariusz biskupi ks. infułat mgr Andrzej Gontarek, ks. dr Jerzy Bajorek (1948-), prof. Chrześcijańsko-Katolickiego Uniwersytetu w Bernie Urs von Arx (1943-)²⁷.

Jak wspomina bp Jezierski,

dialog rozpoczynał się w niesprzyjającej atmosferze medialnej i kościelnej, którą cechowała duża niechęć do Kościoła polskokatolickiego, ale także niechęć polskokatolików do Kościoła rzymskokatolickiego. Cieniem kładł się na całą sytuację miniony okres dziejów, czyli czasy PRL-u, w których władza państwowa sterowała tzw. kościołami mniejszościowymi, aby zdestabilizować Kościół większościowy, czyli rzymskokatolicki. Istniały również zadrażnienia historyczne głębsze, sięgające II Rzeczypospolitej, kiedy to Polski Narodowy Kościół Katolicki w Stanach Zjednoczonych poprzez swoich misjonarzy prowadził akcję np. na Ziemi Zamojskiej próbując stworzyć parafie niezależne od Kościoła rzymskokatolickiego. Po II wronie światowej polskokatolicy łatwo rejestrowali swoje niewielkie parafie w różnych częściach Polski, a władza państwowa przyznawała im prawo do użytkowania świątyń. Budziło to niechęć i niepokój rzymskich katolików²⁸.

Należy podkreślić, że od początku nawiązania oficjalnego dialogu ekumenicznego w pracach zespołów uczestniczyli w charakterze ekspertów pracownicy naukowcy związani głównie z dwoma ośrodkami: Sekcją Starokatolicką ChAT i Wydziałem Teologii UWM w Olsztynie. Do 2008 r. (w trakcie dwóch pięcioletnich kadencji) zorganizowano dwadzieścia pięć sesji roboczych, a w ich ramach cztery

²⁷ Jacek Jezierski, „Wprowadzenie”, w: *Dialog ekumeniczny: Rzym – Kościoły Unii Utrechckiej* (2009), red. Jacek Jezierski (Olsztyn: Warmińskie Wydawnictwo Diecezjalne, 2013), 8; Jacek Jezierski, „Od polemiki do dialogu z Kościołem Polskokatolickim: Spojrzenie rzymskokatolickie”, w: *Ekumenizm. Teologia. Kultura. Księga pamiątkowa dedykowana Księdzu Profesorowi Wojciechowi Hancowi z okazji 65 rocznicy urodzin*, red. Krzysztof Konecki, Zdzisław Pawlak i Kazimierz Rulka (Inowrocław: Druk-Intro Spółka Akcyjna, 2006), 105-117; Zdzisław J. Kijas, „Dialog rzymskokatolicko-polskokatolicki: 5 lat pracy Zespołów ds. Dialogu Ekumenicznego między Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Polskokatolickim (1998-2003)”, *Biuletyn Ekumeniczny* 2 (2003): 12-37.

²⁸ „Zasługi śp. bpa Wiktora Wysoczańskiego dla dialogu ekumenicznego”, dostęp 02.12.2023, <https://www.ekai.pl/zaslugi-sp-bpa-wiktora-wysoczanskiego-dla-dialogu-ekumenicznego/>.

sympozja naukowe. Prace zespołów koncentrowały się najpierw na zagadnieniach historycznych, a następnie teologicznych, pastoralnych i prawnych. Odzwierciedleniem prowadzonego dialogu i poniekąd jego owocem były wieloautorskie monografie naukowe: *Biskup Franciszek Hodur (1866-1953). Życie – dokonania – znaczenie*, red. bp J. Jezierski, Olsztyn 2001; *Posłannictwo Biskupa Rzymu*, red. bp J. Jezierski, Olsztyn 2002; *Tradycja i kościelne tradycje*, red. bp J. Jezierski, Olsztyn 2004; *Biskup – prezbiter – diakon. Perspektywa polskokatolicka i rzymskokatolicka*, red. bp J. Jezierski, Olsztyn 2008; *Maryja w wierze i życiu chrześcijan. Perspektywa polsko i rzymskokatolicka*, red. bp J. Jezierski, Olsztyn 2008.

Pierwszy etap prac zespołów (1998-2008) pozwolił stronom przezwyciężyć wrogość i uprzedzenia. Poznano wzajemne stanowiska i racje. Ponownie zbadano przyczyny powstania PNKK i Kościoła Polskokatolickiego oraz podkreślono, że PNKK powstał nie z przyczyn doktrynalnych, ale narodowościowych. Dialog teologiczny pokazał zbieżności doktrynalne obu Kościołów, dotyczące znaczenia Pisma Świętego i Tradycji, rozumienia prawd wiary i sakramentów. Pomimo odrzucenia dogmatów o Niepokalanym Poczęciu i o Wniebowzięciu NMP przez Kościoły starokatolickie, polskokatolicy kultywują tradycyjną polską pobożność maryjną. Obie strony dialogu uznają, że pierwszeństwo biskupa Rzymu jest elementem kościelnej Tradycji. Podkreślono, że obecne rozumienie prymatu w Kościele Rzymskokatolickim różni się od stanu sprzed powstania polskokatolicyzmu. Dowartościowanie kolegialności i synodalności po II Soborze Watykańskim sprawiło, że również kwestia prymacjalna może być miejscem doktrynalnego zbliżenia Kościołów²⁹.

Jak podkreśla bp Jezierski, podjęty dialog ekumeniczny zaowocował także nowym „językiem” w mediach katolickich i w miesięczniku polskokatolickim „Rodzina”. Został on pozbawiony wzajemnej agresji, stał się bardziej rzeczowy, spokojny, a nawet życzliwy. Dzięki nawiązanym relacjom nastąpiły konkretne gesty pojednania. Do najważniejszych należy niewątpliwie nabożeństwo ekumeniczne zorganizowane przez bpa Wysoczańskiego we Wrocławiu w Kościele polskokatolickim św. Marii Magdaleny w roku 2000, w którym wzięli udział przedstawiciele KEP oraz biskupi starokatolicki z kilku krajów europejskich, związani z Unią Utrechcką. Podczas tego zgromadzenia ekumenicznego zwierzchnik Kościoła Polskokatolickiego przeprosił za krzywdy wyrządzone Kościołowi Rzymskokatolickiemu w minionym okresie. Dzięki staraniom bpa Wysoczańskiego w 2008 r. Chrześcijańska Akademia Teologiczna w Warszawie przyznała doktorat *honoris causa* bp. Henrykowi Zimowskiemu (1949-2016) z Radomia, późniejszemu przewodniczącemu Papieskiej Rady ds. Służby Zdrowia i Duszpasterstwa Chorych.

²⁹ Wawrzyńczak, „Dialog ekumeniczny”, 206-208.

Na uwagę zasługuje także fakt, że zwierzchnik polskokatolików uczestniczył w spotkaniach ekumenicznych z Janem Pawłem II podczas jego pielgrzymek do Polski. Wziął także udział w uroczystościach pogrzebowych papieża w Watykanie³⁰.

W latach 2008-2018 zespołowi KEP ds. dialogu z Kościołem Polskokatolickim przewodniczył bp Marian Błażej Kruszyłowicz OFMConv (1936-), ówczesny biskup pomocniczy archidiecezji szczecińsko-kamieńskiej. Był on wspomagany przez prof. Zdzisława Józefa Kijasa OFMConv i ks. dr. hab. Krzysztofa Wojtkiewicza, prof. Uniwersytetu Szczecińskiego. Na czele zespołu polskokatolickiego stał niezmiennie bp Wysoczański. W tym czasie odbyło się sześć sesji roboczych i połączone z nimi dwa sympozja naukowe. Poruszano problematykę określenia teologicznego i społecznego grzechu, praktyki sakramentu pokuty w obu Kościołach, zachowania sukcesji apostołskiej oraz ważności święceń episkopatu i prezbiteratu w Kościele Polskokatolickim, obrzędów pogrzebowych, a także trudności duszpasterskich w relacjach pomiędzy duchownymi rzymskokatolickimi i polskokatolickimi³¹. W pracach zespołów nadal uczestniczył jako ekspert i wolontariusz bp Jezierski. W tym czasie, w ramach prowadzonego dialogu ekumenicznego, ukazały się dwie ważne pozycje książkowe: *Dialog ekumeniczny: Rzym – Kościoły Unii Utrechckiej* (2009), red. bp J. Jezierski, Olsztyn 2013; *Sukcesja i urząd biskupa. Perspektywa polskokatolicka i rzymskokatolicka*, red. P. Rabczyński, Olsztyn 2018.

W toku prac zespołów zaczęto także poszukiwać formuły możliwej do osiągnięcia widzialnej jedności pomiędzy obydwoma Kościołami. W tym celu wspólnie studiowano konstytucję apostołską Benedykta XVI z 4 listopada 2009 r. *Anglicanorum coetibus* (Konstancin-Jeziorna, 25 stycznia 2010); strona rzymskokatolicka przeprowadziła konsultacje w Kongregacji Nauki Wiary (Rzym, 4 lutego 2013); strona polskokatolicka przygotowała deklarację, w której przedstawiła swoją propozycję jedności (Konstancin-Jeziorna, 9 października 2014); przedstawiciele zespołów spotkali się z przewodniczącym KEP abp. Stanisławem Gądeckim, aby zapoznać go z dotychczasowym przebiegiem dialogu ekumenicznego i przedstawić projekt unii Kościołów. Biskup Wysoczański zwrócił się także z prośbą, aby za pośrednictwem Kongregacji Nauki Wiary przedłożyć Stolicy Apostolskiej pragnienie Kościoła Polskokatolickiego powrotu do jedności z Kościołem Rzymskokatolickim (Warszawa, 15 maja 2016)³².

³⁰ „Zasługi śp. bpa Wiktora Wysoczańskiego dla dialogu ekumenicznego”.

³¹ Marian B. Kruszyłowicz, „Druga dekada dialogu ekumenicznego między Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Polskokatolickim w RP w latach 2008-2018”, w: *Sukcesja i urząd biskupa*, 7-8.

³² Tamże, 8-15.

We wspomnianej deklaracji, zredagowanej przez kanclerza Kurii Biskupiej Kościoła Polskokatolickiego, ks. infułata Ryszarda Dąbrowskiego, znalazły się następujące propozycje:

1. Zmiana nazwy: Unijny Kościół Polskokatolicki; 2. Kościół Polskokatolicki zachowuje dotychczasową strukturę i swoją tożsamość; 3. Połączenie mogłoby nastąpić na takich samych zasadach, na jakich działa Kościół Greckokatolicki w Polsce. A) Sprawy dogmatyczne: przyjęcie wszystkich dogmatów katolickich Tradycji Apostolskiej i zwierzchnictwa papieża, przyjęcie wszystkich ksiąg liturgicznych Kościoła Rzymskokatolickiego wraz z Rytuałem. B) Sprawy ustrojowe: Uznanie autonomii Kościoła Polskokatolickiego w RP – ustroju synodalnego – szczególnie wyboru biskupów (bezzennych), których zatwierdza papież; Zwierzchnik wchodzi do Episkopatu Polski; Autonomia Sądu Biskupiego; Zniesienie kar kanonicznych – dla wiernych ochrzczonych w Kościele Rzymskokatolickim, abolicja jednorazowo dla byłych księży rzymskokatolickich posługujących w duszpasterstwie polskokatolickim – sanacja małżeństw duchownych zawartych w Kościele Polskokatolickim przez kapłanów rzymskokatolickich; Uznanie wszystkich sakramentów i sakramentaliów udzielonych w Kościele Polskokatolickim; Możliwość zawierania związków małżeńskich przez duchownych – przed święceniami diakonatu; Dopuszczenie rzymskokatolików do uczestnictwa w sakramentach Kościoła Polskokatolickiego w RP³³.

Strona polskokatolicka zobowiązała się do sformułowania oficjalnego pisma do papieża Franciszka w sprawie zjednoczenia Kościołów. Trzeba jednak zauważyć, że problematyka ewentualnej unii nie znalazła się w agendzie ogólnopolskich synodów z 2018 i 2023 r. Tak więc władze Kościoła Polskokatolickiego nie podjęły żadnych dalszych kroków, aby zrealizować projekt przedłożony abp. Gądeckiemu. Tematyka połączenia Kościołów nie pojawiła się także na kolejnych spotkaniach zespołów ds. dialogu ekumenicznego.

Na prośbę sekretarza KEP bpa Artura Mizińskiego, 25 sierpnia 2016 r. na Jasnej Górze, podczas sesji Biskupów Diecezjalnych, bp Jacek Jezierski syntetycznie przedstawił problematykę zjednoczenia Kościoła Polskokatolickiego w RP z Kościołem Rzymskokatolickim. Stwierdził, że duchowni Kościoła Polskokatolickiego, prowadzący od blisko dwudziestu lat dialog ekumeniczny, wysuwają Unię Brzeską z 1569 r. jako odpowiadający im model jedności. Wskazał również na motywy zjednoczenia, które funkcjonują wśród polskokatolików:

1. Autentyczna tęsknota za jednością z Kościołem Rzymu i Kościołem Powszechnym; 2. Zrealizowane postulaty bp. Franciszka Hodura – jako zaistniały już stan rzeczy – przez Sobór Watykański II (język narodowy w liturgii, dowartościowanie kultury i języka narodowego w społeczności kościelnej); 3. Niebezpieczeństwo dalszych podziałów w Kościele Polskokatolickim i rozdrobnienie Kościoła³⁴.

³³ „Aneks 1”, w: *Sukcesja i urząd biskupa*, 175.

³⁴ Kruszyłowicz, „Druga dekada dialogu ekumenicznego”, 14.

W 2018 r. bp Jacek Jezierski, po dziesięcioletniej przerwie, ponownie został wybrany przez KEP przewodniczącym Zespołu ds. Dialogu ze Wspólnotą Kościelną Polskokatolicką na pięcioletnią kadencję. Wspomagali go: prof. dr hab. Zdzisław Józef Kijas OFMConv, ks. dr hab. Krzysztof Wojtkiewicz oraz ks. dr Paweł Rabczyński, wykładowca UWM w Olsztynie. Stronie polskokatolickiej niezmiennie przewodził bp Wiktor Wysoczański. Prace koncentrowały się na zagadnieniu synodalności jako wspólnym (ekumenicznym) dziedzictwie chrześcijan. Omawiano historię, zróżnicowanie strukturalne i kompetencyjne synodów (soborów). Podkreślono, że synodalność dopełnia zasadę pierwszeństwa (autorytetu) w Kościele. I choć jej praktyka różni się w Kościołach, to jednak ma wspólny cel eklezjalny – służy uzgadnianiu stanowisk i szerokiej konsultacji w ramach *communio*, braterskiemu podejściu do problemów i zadań stojących przed wspólnotą. Zespoły powróciły także do refleksji nad urzędem i posługą biskupa w Kościele uniwersalnym, regionalnym (krajowym) i partykularnym (diecezjalnym). Zauważono, że w obrębie ruchu starokatolickiego odradzają się lub powstają nowe wspólnoty chrześcijańskie. Uważają się one za Kościoły i zabiegają o posiadanie własnych biskupów, osadzonych w sukcesji apostołskiej. Prace zostały udokumentowane w dwóch publikacjach: *Synodalność. Perspektywa polskokatolicka i rzymskokatolicka*, red. P. Rabczyński, Pelplin 2020; *Biskup – Eucharystia – Ekumenizm. Perspektywa polskokatolicka i rzymskokatolicka*, red. P. Rabczyński i P. Towarek, Pelplin 2023. Spotkania zespołów w kadencji 2018-2023 były rzadsze, ograniczone przez obostrzenia związane z epidemią COVID-19 oraz z uwagi na postępującą chorobę bpa Wysoczańskiego.

21 listopada 2023 r. KEP powołała na pięcioletnią kadencję nowy skład Zespołu ds. Dialogu ze Wspólnotą Kościelną Polskokatolicką. Jego przewodniczącym został bp Adrian Put, zaś członkami: ks. prof. dr hab. Janusz Bujak, wykładowca Uniwersytetu Szczecińskiego, ks. dr Mariusz Jagielski, rektor Zielonogórsko-Gorzowskiego Wyższego Seminarium Duchownego, ks. dr hab. Paweł Rabczyński, prof. UWM w Olsztynie. Na czele zespołu Kościoła Polskokatolickiego stanął jego nowy zwierzchnik – bp dr Andrzej Gontarek. Pierwsze spotkanie odbyło się 13 lutego 2024 r. w Warszawie, w Centrum Caritas przy ul. Okopowej 55. Po wprowadzeniu uczynionym przez przewodniczących zespołów i prezentacji ich członków omówiono najważniejsze wydarzenia ekumeniczne w Polsce i na świecie oraz zaproponowano problematykę kolejnej sesji roboczej. Oprócz wspomnianych liderów zespołów, w spotkaniu otwierającym nową kadencję prac uczestniczyli: ze strony polskokatolickiej biskupi – ordynariusz diecezji krakowsko-częstochowskiej Antoni Norman oraz biskup pomocniczy diecezji warszawskiej Henryk Dąbrowski; ze strony rzymskokatolickiej – ks. dr Mariusz Jagielski oraz ks. dr hab. Paweł Rabczyński.

ZAKOŃCZENIE

Trudno dziś wyrokować, w jakim kierunku i z jaką intensywnością potoczy się w kolejnych latach dialog ekumeniczny Kościoła Rzymskokatolickiego z Kościołem Polskokatolickim. Niewątpliwie dotychczasowy jego przebieg nacechowany był obustronnymi działaniami zmierzającymi do osiągnięcia widzialnej jedności Kościołów. Prace zespołów pokazały zbieżności w rozumieniu urzędu apostołskiego i sakramentu święceń. W Kościele Polskokatolickim została zachowana sukcesja apostołska w tradycyjnym katolickim rozumieniu. Przechowuje on apostołską wiarę i przestrzega kościelnego porządku święceń, udzielanych w wierze Kościoła, przy zachowaniu właściwego rytu (materia i forma). Można udowodnić historyczne pochodzenie sukcesji apostołskiej w Kościele Polskokatolickim od PNKK i Kościoła Utrechtu, a przez nie od ważnie wyświęconego biskupa rzymskokatolickiego. Choć formalnie ze strony Kościoła Rzymskokatolickiego nie ma uznania sakramentalności święceń w Kościele Polskokatolickim, to jednak materiały opracowane w toku prac zespołów i następnie opublikowane w formie książkowej mogą zostać wykorzystane przez Stolicę Apostołą w procesie uznania ważności tychże święceń. Kolejnym krokiem – owocem dialogu na drodze ku pełnej jedności – może być zgoda na przyjmowanie przez polskokatolików sakramentów w Kościele Rzymskokatolickim na podstawie kan. 844 § 3 Kodeksu Prawa Kanonicznego³⁵. Taką zgodę uzyskał PNKK w 1994 r. Na chwilę obecną Kościół Polskokatolicki, za zgodą Konferencji Episkopatu Polski, może korzystać z lekcjonarza rzymskokatolickiego³⁶.

Nowe światło dla dialogu ekumenicznego pomiędzy Kościołami i Wspólnotami eklezjalnymi można dostrzec w dokumentach i wypowiedziach papieża Franciszka oraz uczestników trwającego od października 2021 r. w Kościele Rzymskokatolickim Synodu o synodalności. W *Sprawozdaniu podsumowującym* pierwszą sesję XVI Zwyczajnego Zgromadzenia Ogólnego Synodu Biskupów (Rzym, 4-29 października 2023 r.) pt. *Kościół synodalny w misji* (Rzym, 28 października 2023 r.) podkreślono, że droga synodalna stała się ekumenicznym *kairos* dla różnych denominacji chrześcijańskich, bowiem uwypukliła fakt, że to, co łączy wyznawców Chrystusa, jest większe niż to, co ich dzieli: „Sam chrzest, który jest zasadą syno-

³⁵ „Szafarze katolicycy godziwie udzielają sakramentów pokuty, Eucharystii i namaszczenia chorych członkom Kościołów wschodnich niemających pełnej wspólnoty z Kościołem katolickim, gdy oni sami z własnej woli o nie proszą i są należycie usposobieni; odnosi się to także do członków innych Kościołów, które w kwestii sakramentów – według oceny Stolicy Apostołkiej – są w takiej samej sytuacji, co wspomniane Kościoły wschodnie”.

³⁶ Pawłowski, „Kościół starokatolickie w Polsce”, 195-196; Wawrzyńczak, „Dialog ekumeniczny”, 213-215.

dalności, jest także podstawą ekumenizmu. Poprzez niego wszyscy chrześcijanie uczestniczą w *sensus fidei* i z tego powodu muszą być uważnie słuchani, niezależnie od ich tradycji, jak to uczyniło Zgromadzenie synodalne w procesie rozeznawania. Nie może być synodalności bez wymiaru ekumenicznego”. Ponadto uczestnicy synodu stwierdzili, że dialogowi ekumenicznemu sprzyja pogłębianie rozumienia synodalnej struktury Kościoła oraz badanie wzajemnej współzależności między synodalnością i prymatem na różnych poziomach (lokalnym, regionalnym, powszechnym). Wymaga to wspólnego odczytania historii, konsensusu, a przede wszystkim przezwyciężenia utartych schematów i uprzedzeń. Pilną sprawą jest także kwestia udzielania gościnności eucharystycznej (*communicatio in sacris*). Należy ją nadal badać z różnych perspektyw: teologicznej, kanonicznej i duszpasterskiej, w świetle związku między komunią sakramentalną i kościelną³⁷.

Przywołane wskazania, doceniające zasadę synodalną w wierze i misji chrześcijan, mogą zostać z powodzeniem zastosowane w dialogu ekumenicznym Kościoła Rzymskokatolickiego z Kościołem Polskokatolickim. Współczesne dowartościowanie synodalności u rzymskich katolików koresponduje z ustrojem i praktyką synodalno-episkopalną społeczności polskokatolickiej. Czy jednak te dwa „chóry”, przy dzielących je różnicach kanoniczno-dyscyplinarnych, mogą zostać w pełni zharmonizowane? Wydaje się, że dotychczasowe prace zespołów uświadomiły pasterzom i wiernym obu Kościołów realną – a nie tylko teoretyczną, ideową – możliwość zjednoczenia. Taką perspektywę dostrzegał zmarły zwierzchnik Kościoła Polskokatolickiego bp Wiktor Wysoczański, który 18 czerwca 2013 r. na Synodzie Ogólnopolskim w Konstancinie-Jeziornie, wobec zaproszonych biskupów z PNKK oraz Kościołów Unii Utrechckiej, stwierdził, że dialog ekumeniczny z Kościołem Rzymskokatolickim przyniósł wymierne owoce:

Omówiliśmy i przedyskutowaliśmy wszystkie sprawy teologiczne i formalne dogmatyczne, maryjne, liturgiczne, eklezjalne, hierarchiczne. Doszliśmy do wniosku, że nie ma między naszymi Kościołami wyraźnych różnic. Wyszliśmy z drzewa Kościoła Rzymskokatolickiego, ale daleko nie odeszliśmy, jesteśmy członkiem Unii Utrechckiej Kościołów Starokatolickich, ale dążymy też do pojednania z Kościołem Rzymskokatolickim i jaki przyjmujemy kierunek – zależy od nas. Najwłaściwszym byłoby zachowanie swojego *status quo* i szukania formuł jedności, przyjmując model greckokatolicki, ale to są dywagacje przyszłościowe³⁸.

³⁷ „Sprawozdanie podsumowujące pt. Kościół synodalny w misji”, XVI Zwyczajne Zgromadzenie Ogólne Synodu Biskupów (Rzym, 28 października 2023), dostęp 13.12.2023, <https://synod.org.pl/sprawozdanie-podsumowujace-kosciol-synodalny-w-misji-xvi-zgromadzenie-ogolne-synodu-biskupow-dzien-25-28-10-2023r/>.

³⁸ Ogólnopolski Synod Kościoła Polskokatolickiego RP, „Komunikat nr 2. IV sesja programowa, pkt. 3: 15 lat dialogu z Kościołem Rzymskokatolickim i dalsze perspektywy”, *Rodzina* 10 (2013): 9.

Dialog ekumeniczny wymaga otwartości, szczerości i cierpliwości. Jego owoce często nie są spektakularne. Po latach „ekumenicznej euforii” i widocznych sukcesów przychodzi także czas pielęgnowania i podtrzymywania tego, co już osiągnięto, nawiązywania nowych ludzkich kontaktów na drodze wspólnej modlitwy, refleksji naukowej, rozwiązywania problemów codzienności, a także podtrzymywania wrażliwości na dzieło pojednania i jedności chrześcijan.

BIBLIOGRAFIA

- „Andrzej Gontarek nowym biskupem Kościoła Polskokatolickiego”. Dostęp 03.12.2023. <https://ekumenia.pl/aktualnosc/andrzej-gontarek-nowym-biskupem-kosciola-polskokatolickiego/>.
- „Aneks 1”. W: *Sukcesja i urząd biskupa: Perspektywa polskokatolicka i rzymskokatolicka*, red. Paweł Rabczyński, 175. Olsztyn: Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, 2018.
- Bałakier, Edward. „Kościół Polskokatolicki”. *Życie Chrześcijańskie w Polsce* 11-12 (1986): 74.
- Bałakier, Edward. „Ekumenizm Polskiego Narodowego Kościoła w USA i ekumenizm Kościoła Polskokatolickiego w Polsce”. *Posłannictwo* 3-4 (1987): 35-44.
- Bałakier, Edward. *Sakramentologia starokatolicka*. Warszawa: Wydawnictwo Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej, 1990.
- Białecki, Konrad. *Kościół Narodowy w Polsce w latach 1944-1965*. Poznań: Wydawnictwo Poznańskie, 2003.
- „Bp Wysoczański nie żyje”. Dostęp 03.12.2023. <https://ekumenia.pl/aktualnosc/bp-wysoczanski-nie-zyje/>.
- „Dz. U. 2023 poz. 51”. Dostęp 19.12.2023. <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20230000051/O/D20230051.pdf>.
- „Ekumenizm to...”. Polska Rada Ekumeniczna. Dostęp 03.12.2023. <https://ekumenia.pl/>.
- Ferdek, Bogdan. „Biskupi Kościoła Polskokatolickiego – drzewo sukcesji”. W: *Sukcesja i urząd biskupa: Perspektywa polskokatolicka i rzymskokatolicka*, red. Paweł Rabczyński, 101-108. Olsztyn: Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, 2018.
- Gontarek, Andrzej. „Eucharystia w aspekcie relacji eklezjotwórczych w świetle teologii starokatolickiej”. W: *Biskup – Eucharystia – Ekumenizm: Perspektywa polskokatolicka i rzymskokatolicka*, red. Paweł Rabczyński i Piotr Towarek, 28-67. Pelplin: Wydawnictwo Bernardinum, 2023.
- Gontarek, Andrzej. „Kościół Rzymskokatolicki i Kościół Polskokatolicki w dialogu ekumenicznym w Polsce w latach 1998-2017”. W: *Lublin, Miasto zgody religijnej: Ekumenizm w historii, teologii, kulturze*, red. Sławomir Pawłowski i Sławomir Jacek Żurek, 283-289. Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL, 2017.
- Gontarek, Andrzej. „Synodalność w Prawie Wewnętrznym Kościoła Polskokatolickiego w RP”. W: *Synodalność: Perspektywa polskokatolicka i rzymskokatolicka*, red. Paweł Rabczyński, 63-70. Pelplin: Wydawnictwo Bernardinum, 2020.
- Hałas, Andrzej, i Bogusław Wołyński. „Polski Narodowy Katolicki Kościół”. W: *Ku chrześcijaństwu jutra: Wprowadzenie do ekumenizmu*, red. Waław Hryniewicz, Jan S. Gajek i Stanisław J. Koza, 222-234. Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL, 1996.

- Hryniewicz, Waław. „Dialog jako podstawowa kategoria wiary”. W: *O ekumenizmie w Roku Wiary. Księga pamiątkowa z okazji jubileuszu 30-lecia Instytutu Ekumenicznego KUL*, red. Przemysław Kantyka, Piotr Kopiec i Marcin Składanowski, 51-61. Lublin: Wydawnictwo KUL, 2013.
- Jeziński, Jacek. „Od polemiki do dialogu z Kościołem Polskokatolickim: Spojrzenie rzymskokatolickie”. W: *Ekumenizm. Teologia. Kultura. Księga pamiątkowa dedykowana Księdzu Profesorowi Wojciechowi Hancowi z okazji 65 rocznicy urodzin*, red. Krzysztof Konecki, Zdzisław Pawlak i Kazimierz Rulka, 105-117. Inowrocław: Druk-Intro Spółka Akcyjna, 2006.
- Jeziński, Jacek. „Wprowadzenie”. W: *Dialog ekumeniczny: Rzym – Kościoły Unii Utrechckiej (2009)*, red. Jacek Jeziński, 8. Olsztyn: Warmińskie Wydawnictwo Diecezjalne, 2013.
- Kijas, Zdzisław J. „Dialog rzymskokatolicko-polskokatolicki: 5 lat pracy Zespołów ds. Dialogu Ekumenicznego między Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Polskokatolickim (1998-2003)”. *Biuletyn Ekumeniczny* 2 (2003): 12-37.
- „Konsekracja biskupów Kościoła Polskokatolickiego”. Dostęp 02.12.2023. <https://ekumenia.pl/aktualnosc/konsekracja-biskupow-kosciola-polskokatolickiego/>.
- Kościół Polskokatolicki w RP*. Warszawa: Parafia Świętego Ducha, 2003.
- „Kościół Polskokatolicki w Rzeczypospolitej Polskiej”. Dostęp 02.12.2023. https://pl.wikipedia.org/wiki/Ko%C5%9Bci%C3%B3%C5%82_Polskokatolicki_w_Rzeczypospolitej_Polskiej.
- „Kościół Polskokatolicki wybrał czterech biskupów. Ks. dr Andrzej Gontarek nowym zwierzchnikiem polskokatolików”. Dostęp 03.12.2023. www.ekumenizm.pl/koscioly/katolickie/kosciol-polskokatolicki-wybral-czterech-biskupow-ks-dr-andrzej-gontarek-nowym-zwierzchnikiem-polskokatolikow/.
- Kruszyłowicz, Marian B. „Druga dekada dialogu ekumenicznego między Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Polskokatolickim w RP w latach 2008-2018”. W: *Sukcesja i urząd biskupa: Perspektywa polskokatolicka i rzymskokatolicka*, red. Paweł Rabczyński, 7-15. Olsztyn: Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, 2018.
- Ogólnopolski Synod Kościoła Polskokatolickiego RP. „Komunikat nr 2. IV sesja programowa, pkt. 3: 15 lat dialogu z Kościołem Rzymskokatolickim i dalsze perspektywy”. *Rodzina* 10 (2013): 9.
- Pawłowski, Sławomir. „Kościół starokatolickie w Polsce: Panorama związków wyznaniowych”. W: *Biskup – Eucharystia – Ekumenizm: Perspektywa polskokatolicka i rzymskokatolicka*, red. Paweł Rabczyński i Piotr Towarek, 182-220. Pelplin: Wydawnictwo Bernardinum, 2023.
- Przedpełski, Borys. „Konsekracja Biskupów polskokatolickich w 1952 roku”. W: *Sukcesja i urząd biskupa: Perspektywa polskokatolicka i rzymskokatolicka*, red. Paweł Rabczyński, 109-120. Olsztyn: Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, 2018.
- Przedpełski, Borys. „Zasada synodalności w Kościele Polskokatolickim”. W: *Synodalność: Perspektywa polskokatolicka i rzymskokatolicka*, red. Paweł Rabczyński, 47-61. Pelplin: Wydawnictwo Bernardinum, 2020.
- Rozkrut, Dominik, red. *Mały Rocznik Statystyczny Polski*. Warszawa: Główny Urząd Statystyczny, 2023.
- „Sprawozdanie podsumowujące pt. Kościół synodalny w misji”. XVI Zwyczajne Zgromadzenie Ogólne Synodu Biskupów (Rzym, 28 października 2023). Dostęp 13.12.2023. <https://synod.org.pl/sprawozdanie-podsumowujace-kosciol-synodalny-w-misji-xvi-zgromadzenie-ogolne-synodu-biskupow-dzien-25-28-10-2023r/>.
- „Tablice z ostatecznymi danymi w zakresie przynależności narodowo-etnicznej, języka używanego w domu oraz przynależności do wyznania religijnego”. Główny Urząd Statystyczny. Dostęp 28.09.2023. www.stat.gov.pl.

- Wawrzyńczak, Szymon K. „Dialog ekumeniczny Kościoła Rzymskokatolickiego z Kościołem Polskokatolickim”. W: *Synodalność: Perspektywa polskokatolicka i rzymskokatolicka*, red. Paweł Rabczyński, 191-215. Pelplin: Wydawnictwo Bernardinum, 2020.
- Wysoczański, Wiktor. „Dialog starokatolicko-prawosławny – jego przebieg i dotychczasowe wyniki”. *Posłannictwo* 3-4 (1986): 5-27.
- Wysoczański, Wiktor. „Kościół Polskokatolicki”. W: *Ku chrześcijaństwu jutra: Wprowadzenie do ekumenizmu*, red. Waław Hryniewicz, Jan S. Gajek i Stanisław J. Koza, 234-245. Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL, 1996.
- Wysoczański, Wiktor. *Polski nurt starokatolicyzmu*. Warszawa: Odrodzenie, 1977.
- Wysoczański, Wiktor. „Posłowie. Polskokatolicyzm”. W: Urs Küry. *Kościół Starokatolicki: Historia. Nauka. Dążenia*, tłum. i oprac. nauk. Wiktor Wysoczański, 425-459. Warszawa: Chrześcijańska Akademia Teologiczna, 1996.
- „Zasługi śp. bpa Wiktora Wysoczańskiego dla dialogu ekumenicznego”. Dostęp 02.12.2023. <https://www.ekai.pl/zaslugi-sp-bpa-wiktora-wysoczanskiego-dla-dialogu-ekumenicznego/>.
- „Zmarł biskup Wiktor Wysoczański”. Dostęp 03.12.2023. <https://www.ekai.pl/zmarl-biskup-wiktor-wysoczanski/>.

KOŚCIÓŁ POLSKOKATOLICKI W RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ. PERSPEKTYWA HISTORYCZNA, TEOLOGICZNA I EKUMENICZNA

Streszczenie

Celem niniejszego artykułu jest syntetyczne przedstawienie Kościoła Polskokatolickiego w RP z perspektywy historycznej, teologicznej i ekumenicznej. Podstawowym źródłem opracowania są studia historyczne i teologiczne dotyczące Kościoła Polskokatolickiego oraz opublikowane materiały z prac zespołów rzymskokatolickiego i polskokatolickiego, będące owocem prowadzonego dialogu ekumenicznego. Eksplikacji tytułowej problematyki posłuży metoda historyczno-syntetyczna. We współczesnym świecie, naznaczonym antagonizmami i podziałami, szczególnie aktualne jest wezwanie do pojednania i widzialnej jedności wszystkich wyznawców Jezusa Chrystusa. Działania na rzecz jedności Kościołów i Wspólnot kościelnych wpływają na wiarygodność chrześcijaństwa. Od 1998 r. Kościół Polskokatolicki prowadzi oficjalny dialog ekumeniczny z Kościołem Rzymskokatolickim w Polsce. Owocem dialogu jest porzucenie wzajemnych uprzedzeń, lepsze poznanie się, wyjaśnienie różnic doktrynalnych i prawno-dyscyplinarnych. Kościół Polskokatolicki wyłonił się z diecezji misyjnej Polskiego Narodowego Kościoła Katolickiego w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej i Kanadzie (PNKK) w 1951 r. Jest samodzielny i niezależny organizacyjnie. Pozostaje w jedności wiary i moralności z macierzystym PNKK. Posiada ustrój synodalno-episkopalny. Kościół Polskokatolicki jest członkiem Unii Utrechckiej Kościołów Starokatolickich, Światowej Rady Kościołów, Konferencji Kościołów Europejskich oraz członkiem-współzałożycielem Polskiej Rady Ekumenicznej.

Słowa kluczowe: Kościół Polskokatolicki w RP; Kościół Rzymskokatolicki; dialog ekumeniczny.